

Slovenski dom

Štev. 43

V Ljubljani, 21. februarja 1936

Leto 1.

Izjava Azanove vlade tujim novinarjem:

„Use samo po zakoniti poti...“

Madrid, 21. febr. o. Snoči je novi ministrski predsednik Azana sprejel veliko število tujih časnikov in jim dal težko pričakovano izjavo o politični smeri in o bodočem delu nove vlade. Njegova izjava v tem pogledu so bila v glavnem sledeča:

Vlada bo v svoji politiki v glavnem in splošnem nasledovala program, kakršnega ima v svojem statutu Ljudska fronta. Seveda bo vlada ta program izvrševala nevišljivo in v mejah zakona, ker se zaveda, da je kljub njeni zmagi še vedno ogromno število španskega ljudstva, ki ne prisega na ta program. To mora vlada kot predstavica celote jemati v ozir želje, potrebe in čustva vsega španskega naroda. Vlada bo z vsemi sredstvi preprečevala vsake vrste revolucije in nemire, ker je njena glavna želja, da mirno in pametno zadovolji zahteve in potrebe vsega ljudstva.

Prvo njeno konkretno delo bo reševanje agrarne problema, ki ga bo vlada skušala urediti po načelih svojega statuta, ki vsebuje vsa glavna potrebna določila za ureditev agrarnega vprašanja, ki je v Španiji najbolj bistveno. Španski kmet je

danes socialno in gospodarsko tako v slabem položaju, da tega ne zasluži in da je na njegovo rešitev treba misliti prej, kakor kakršnokoli drugo zadevo.

Politična amnestija, ki bo oprostil vse kaznjence, katere so zaprli prejšnji režimi zaradi tega, ker so bili opozicionalci, bo naloga, katero bodo prvo reševali kortesi. Vlada bo uporabila vse veljavne zakone, toda na obziren način.

Nazadnje je ministrski predsednik končno javno zagotovil, da bo novi kabinet vladal strogo po ustavi in da bo na vsak način ohranil socialni mir in red v državi.

30.000 amnestiranih

Madrid, 21. febr. Po uradni izjavi, ki jo je dal ministrski predsednik Azana tujim novinarjem, je v nevezanem pogovoru izjavil, da bo prva amnestija obsegala okoli 30.000 političnih ujetnikov ali izgnancev, ki so bili prizadeti zaradi revolucije leta 1934. Veliko število teh kaznjencev odpade na Katalonijo, kjer so vsi prejšnji režimi kruto preganjali avtonomiste. Iz tega preganjanja je še vsem v spominu junijski proces 1935, ko je bilo 20 čla-

nov avtonomne katalonske vlade s predsednikom Companysom obsojenih na dolgoletno ječo.

Parlament 19. marca

Na vprašanje, kdaj se bo sestel novo izvoljeni parlament, je ministrski predsednik odgovoril, da to še ni natančno ugotovljeno, ker se morajo še marsikje izvršiti nadomestne volitve, če pa bo šlo vse v redu in po sreči, je skoraj gotovo, da bo začel novi parlament zasedati 19. marca in da bo takoj začel vprašanje amnestije.

Poznavalci razmer v Španiji zagotavljajo, da je dejstvo, da je vlada odložila amnestijo na parlament, značilno za to špansko vlado, ki jo imajo v rokah levičarji in govori o tem, da bo glede amnestije in glede avtonomističnih gibanj, na katero naj bi se avtonomija največ nanašala, zastopala skrajno levičarska vlada isto stališče, kakor ga zastopajo vsi Španci brez razlike prepričanja in smeri. To se pravi, da bo tudi diktatura republikanske levice prav tako sovinstično španska in nedostopna za avtonomistične težnje Kataloncev in Baskov, kakor so bile vse prejšnje vlade pod monarhijo in v republiki.

Manuel Azana

Zgorela palača

Iz Kolumbusa v Ohio javljajo, da je tamkaj strašen požar uničil popolnoma do temelja zgradbo »društva viteзов Kolumbovega reda«. Pot gasilcev je zgorelo, dvanaest jih je bilo pa težko ranjenih.

Italijanska odkritja pred angleško zbornico

London, 21. febr. o. Poročilo o mnenju angleške ministrske komisije, ki je raziskavala abesinsko vprašanje, katerega je prinesel »Giornale d'Italia«, je seveda v angleških krogih vzbudilo posebno pozornost. To zlasti zaradi tega, ker ni komisija v Angliji sami dala nikake izjave. Na včerajšnji seji poslanske zbornice so zastopniki različnih skupin poudarjali, da je italijanski list objavil angleški uradni dokument prej, kakor pa je kdo v Angliji vedel kaj o njem. Z ozirom na te očitke bo danes lord Eden odgovoril in dal potrebna pojasnila. To poročilo, ministrske komisije je bilo tajno in je bilo namenjeno samo za vlado in za ministrstva. Zato je Italija naredila angleškemu javnemu mnenju kaj majhno uslugo s tem, da ga je presenetila z objavo tega dokumenta. Poročilo samo kaže angleško stremiljenje, da hoče biti angleška vlada v vprašanju italijansko-abesinskega spora objektivna, to se pravi, da so jo pri vseh teh ukrepih abesinskega vprašanja vodili zmeraj samo objektivni nameni, ki so v zvezi z njenimi samo-

obrambnimi interesi. Poročilo prinaša popolno jasnost v te angleške odločitve in jasno govori, da so vsi ukrepi bili izvršeni popolnoma v smislu in duhu določil Društva narodov. Raziskovanje medministrske komisije naj bi pripravilo material za bodoče razgovore med italijansko in angleško vlado. To stvar je imel v vidiku že sir Samuel Hoare zadnje jesen, toda takrat ni moglo priti do izmenjave misli, ker so italijanske oblasti sklenile nekaj prenapetih ukrepov, ki niso bili v nikakem sorazmerju z italijanskimi potrebami na morju in v evropski politiki. Vrh tega so bili ti ukrepi v očistem nasprotju z določili Društva narodov. Zunanji minister je o poročilu te komisije že dosti premišljeval in je on, kakor tudi njegov prednik, prišel do zaključka, da so angleški interesi v Abesiniji omejeni in da za Anglijo ni nič nevarno, če bi se obstoj Abesinije naslonil na Italijo. Angleška vlada je vsa tozadevna zagotovila, ki jamčijo nedotaknjenost britanskih interesov v Abesiniji, od italijanske vlade sprejela z največjo pripravljenostjo.

Bivši komunist v Sovjetih

Sovjeti so izdali svoja načela in postali imperialisti

Pariz, 21. februarja. V sinočnji debati v francoski zbornici je prišel na vrsto tudi podpis francosko-sovjetske pogodbe. Med drugimi govorniki je nastopil tudi bivši francoski komunistični poslanec Jacques Doriot in je ob napeti pozornosti vse zbornice govoril o dvojni politiki sovjetske zveze in o tretji internacionali. V začetku svojega govora je izrazil bojazn, da bo sovjetsko-francoski pakt privedel do vojne, kar je edini namen Sovjetov pri tem paktu. Med vojno pa bodo boljševiki Francijo pustili na cedilu, vsaj tako namerava tretja internacionala, zato da bo lahko zaradi zunanjih vojnih neuspehov po svojih emisarijih v Franciji izvala notranjo revolucijo. Francija je demokratska država, ki svojo politiko naslanja na versajsko pogodbo in na kolektivno varnost. Ta sovjetski politični poskus glede posebnih pogodb, ki docela bijejo v obraz boljševiškega nauku o svetovnem miru, je samo tak-

tika, kakršno je priporočal že Lenin za začetek svetovne revolucije. Ta pogodba je izraz dvojne hinavske politike, katero Sovjeti zasledujejo, kadar jim kaže. Po tej pogodbi bo Sovjetska Rusija, ki je njeno zunanje politično stališče prihod Hitlerja silno omajal, spet zavzela svoje pozicije v svetovni diplomaciji in bo na podlagi tega izrabljala nasprotja med imperialističnimi evropskimi velesilami. Zveza s Francijo, ki je kot demokratska država največja nasprotnica boljševiških prevratov v Evropi, potrebujejo Sovjeti zaradi Hitlerja in so ta strah vili v dušo tudi vsem sedanjim odločilnim francoskim politikom. S tem dejstvom in s to zvezo so Sovjeti prelomili osnovno načelo svoje humanitarističnosti ter so se politično in vojaško zvezali z zmagovalcem proti premagancu. S tem so dokazali, da je njihova politika prav tako imperialistična, kakor vsaka druga politika, katero obsojajo.

Nemčija odgovarja Švici

Berlin, 21. febr. o. Z ozirom na včerajšnji odlok švicarske vlade, s katerim so bile razpuščene vse narodno-socialistične organizacije, tako politične, kakor kulturne, je nemški minister v Bernu dobil navodila, naj danes izroči švicarski vladi protestno noto. Ta nota najodločneje obsoja razpust in ga označa kot neumestnega. Priznavati bi ga bilo treba samo, če bi narodno-socialistične organizacije v Švici prirejale politične demonstracije. Zakon predvideva take ukrepe samo v tem slučaju.

Berlin, 21. februarja. Nemška vlada je v odgovor na odlok švicarske zvezne vlade, s katerim so bile razpuščene vse organizacije socialno-socialistične stranke v Švici, odgovorila s sličnim odlokom, s katerim razpuščajo posamezne organizacije in društva švicarjev, ki bivajo na nemških tleh. Teh društev je okoli 70 in je njih razpust takoj stopil v veljavo. Značilno je, da je šla vlada pri tem svojem koraku tako daleč, da je razpu-

stila tudi društva, ki so se bavili s čisto karitativnimi deli, izjemo pa je napravila za društva, katere so se na nemških tleh organizirali švicarski nacisti.

Bern, 21. febr. AA. Havas poroča: Neue Zürcher Zeitung prinaša iz Berlina vest o tem, kako je bilo v sredo sporočeno švicarskemu poslanstvu v Berlinu, da so razpuščena vsa švicarska društva v Nemčiji. List pravi, da je v sredo opoldne bilo telefonsko poklicano švicarsko poslanstvo. Na telefonu se je javil neki visoki uradni nemške vlade. Ta je sporočil, da so razpuščena vsa švicarska društva v Nemčiji. Sporočil je tudi, da bo zunanje ministrstvo poslalo poslanstvu podrobnosti. V teku tega dneva ni prišlo na švicarsko poslanstvo nobeno potrdilo tega sprila. Zvečer je bilo ugotovljeno, da nemško zunanje ministrstvo sploh nič ne ve o prepovedi.

Prvi televizijski telefon

uvode nemška pošta Berlin - Leipzig

Berlin, 21. febr. Poskusi, ki so jih nemške poštne oblasti že dolgo časa vršile s televizijskim telefonom, so se ugodno obnesli in izpolnili vsa pričakovanja. Poskusi so šli za tem, da omogočijo kombinacijo telefona in televizije in sicer tako, da bi lahko to iznajdba takoj praktično uporabili in jo stavili v medkrajevni promet. Dela so se vršila s polno paro in so do danes napredovala tako, da bo prve dni marca že izročena prva proga za televizijski telefon med Berlinom in Leipzgom. Obratovati bo začela ob priliki pomladanskega velesoja v Leipzgu in bodo postavili dve javni telefon. govornici, ena bo na Avgustovem trgu, druga pa bo v glavnem razstavnem prostoru tehničnega sejma. Dve celici bodo postavili tudi v Ber-

linu, toda mesto, kjer bosta stali, še ni določeno. Daljava med obema mestoma je najvišja, ki je po dosedanjih ugotovitvah še možna, da jo premagajo valovi, ki služijo za prenos slik. Dozdaj so pri poskusih prenašali samo 60 do 70 milj daleč. Pri dosedanjih poskusih so prenašali samo slike, zdaj pa bodo kombinirano oddajali hkrati sliko in zvok, tako da bo človek, ki bo v telefonu govoril, videl svojega sogovornika in bo tudi sam zanj viden. Kabi, v katerih se bo oddaja vršila, so narejeni po dolgoletnih natančnih preizkušnjah materiala pogojev za prenos. Zato je čisto gotovo, da bo nova iznajdba pomenila nov triumf za nemško tehniko.

Japonci ojačali garnizije v Sev. Kini

Tokio, 21. febr. Po sklepu vojnega ministertva bodo, kakor poročajo japonski listi, v najkrajšem času ojačane vse garnizije na severnem Kitajskem. Podvojili bodo vse posadke in poslali nove zaloge orožja. Vojni urad v Tokiu javlja, da bodo za ta ojačanja poslali na Kitajsko dve novi diviziji. Središče japonskih čet bo v mestu Cicikar. Ta ojačanja so v zvezi s splošno napetostjo, ki vlada na Daljnem Vzhodu in ki je razgovori med Litvinov in japonskim poslanikom v Moskvi niso nič omilili.

Vojne še ne bo konec...

Iz Kapstadta: List »Der Burger« poroča, da je Italijansko vrhovno poveljstvo kupilo v južni Afriki 10.000 kub. metrov lesa.

U Abesinijo

Iz Rima: Ponoči je odplul iz Napolija v Vzhodno Afriko parnik »Principessa Giovanna« s 1000 vojaki. Prav tako je iz Napolija krenil v Vzhodno Afriko tovorni parnik »Butterfly« s 3000 tonami vojnega materiala in matična ladja za letala »Miraglia«, s katero potuje tudi več pilotov, častnikov in tehničnega osebja. Dalje je odplul v Vzhodno Afriko tudi nosilec letal »Miraglia«, ki vozi s seboj zelo mnogo bombarderskih letal.

Madrid brez luči

Iz Madrida: Poplava je pri Talavagi zajela madridsko električno centralo, ki je sedaj nesposobna za delo. Zato je prestolnica snoči ostala brez luči.

Tragedija slovenskega rudnika

Ves kraj s 500 ha gozda in 75 hišami naprodaj

Iz Leš pri Prevaljah nam pišejo:

Kaj malo je znana slovenski javnosti tragedija našega kraja, katere zadnje poglavje pa se vrši prav ta čas. — Kraj, kjer je bilo še nedavno zaposlenih nad 200 delavcev, je prišel čisto na boben! Od vse te velike množice delavstva je ostala le še peščica, in še ta se komaj preživlja! Le kako se je moglo to zgoditi?

Rudnik Leše, nekdanj lastnina tujcev, grofov Henkl-Donnersmark, je najstarejši rudnik na slovenskem ozemlju. Tu so začeli kopati premog že l. 1818. Kako je cvetela kupčija s premogom, nam najbolje dokazujejo velike rudniške zgradbe. Tu v Lešah je bil rudnik, v bližnjih Prevaljah pa velika železarna. Železarna se je preselila, rudnik pa je čedalje bolj in bolj propadal, dokler se ni lansko leto izvršila po naših časopisih toliko proslavljena »socializacija« (?) leškega rudnika.

Ko so bili namreč stari premogovni sloji izčrpani, je investiralo podjetje težke milijone v novo raziskovanje terena. V času, ko se drugih kreditov ni dalo dobiti, je začelo podjetje zadržavati delavske mezde, preiskovalna dela pa je vršilo naprej. Delavstvo je vedelo, da gre pri tem tudi njemu za »biti ali ne biti«. Zato je dopuščalo, da so narasli ti mezdni zaostanki na več sto tisoč dinarjev. Ko pa je padla zadnja nada, se je delavstvo organiziralo v zadrugo »Rudarska zajednica« ter je odkupilo rudnik in del njegovih objektov. »Rudarska zajednica« je nato organizirala iskanje premogovnih ostankov na področju izčrpanega rudnika. To iskanje daje zaenkrat še zasluzke, ki so sicer zelo skromni, a vendar še neprimerno boljši kakor oni dinarji, ki jih daje naše brezposelno skrbstvo in ob katerih se v primeru dolgotrajnejše brezposelnosti ne da ne živeti ne umreti.

Položaj leškega delavstva je danes ob teh pogojih še kolikor toliko vzdržljiv. A kaj bo jutri, ko ne bo premoga nikjer več najti?

»Socializacija« leškega rudnika je obstojala v tem, da so rudarji, da ne izgube svojih krvavo zasluženih, a neizplačanih mezd, kupili propadli rudnik in 25 rudniških hiš. Seveda jim je pri tej akciji morala priskočiti na pomoč z znatnim zneskom ljubljanske Delavske zbornice, ker bi je sicer ne zmogli. Sedaj nastaja najvažnejše vprašanje, kako priti do že davno prisluženih mezd?

Naši rudarji so mnogo premišljali o tem in so sklenili, da opozore našo gospodarsko javnost na ugodnosti, ki bi jih nudili gospodarski iniciativi, ako bi si upala v naš kraj. Tu so n. pr. delavske hišice, tu so tudi lepa upravna poslopja, ki pa stoje napol prazna. Tu so obsežna, za velike moderne tovarne naravnost idealna stavbišča, tu je vodna sila Meže in mala, docela neizrabljena elektrarna s 100 konjskimi silami. Manjše ključavničarsko podjetje bi tu ne našlo le vseh osnovnih pogojev uspešnega obrata, temveč tudi kompletno, popolnoma opremljeno delavnico. Druge obrti bi našle tu vsaj lepe dvorane, v katerih bi se dala namestiti obratovališča, našle pa bi tudi lastno električno silo na vodni pogon.

Da pridejo naši rudarji do več stotisoč Din znašajočih mezdnih zaostankov, so sklenili, da prodajo vse nepotrebni inventar ter 7 velikih hiš in 48 manjših hišic, ki jih je zajednica kupila. Inventarja in manjših hišic ne bo težko prodati, težje pa bo prodati 7 večjih hiš, ki so deloma prazne.

Ako vpoštevamo, da leži kraj Leše pod visokimi planinami, sredi divnih smrekovih gozdov, v kraju, ki se more primerjati z našimi najlepšimi

turističnimi okrožji, si moramo postaviti vprašanje, ali ne bi bil smrten greh, ako bi pustili te stavbe razpasti?

Tako prihajamo do drugega, morda še bolj resnega načrta naših ljudi.

Vseh teh sedem velikih hiš bi se dalo dobiti za 150.000 do 200.000 Din! Z malimi adaptacijami bi se dalo postaviti vanje nad 100 postelj. Kje se dajo dobiti za ta denar prostori n. pr. za dečja zavetišča, počitniške kolonije ali morda domovi za onemogle? Če se potrebuje tu še svet, bo tudi v tem pogledu ustrezno. Od 11. marca t. l. dalje bo prodajala Prva hrvaška štedionica kot glavna upnica bivšega lastnika rudnika na javni dražbi nad 500 ha zemlje, divnih smrekovih gozdov, livad in polja!

Ne samo iz socialno-političnih nagibov, tudi iz čisto gospodarskih bi morali posvetiti zavodi za zavarovanje delavcev, bratovske skladišnice in mestne občine, zlasti one v Mariboru in Celju ter razna dobrodelna in počitniška društva svojo pozornost možnostim, ki se nudijo v Lešah.

V velikih mariborskih tekstilnih tovarnah se zbira tu pa tam kak denar, ki se mora nameniti po svoji svrhi za delavstvo dotičnih tovarn. Ali bi se dal pokloniti temu delavstvu lepši dar, kakor bi bilo okrevališče, ki bi se dalo kupiti ob tej priliki z malenkostnim stroški in za slepo ceno? Naš kraj je bil še nedavno tako cvetoč, kot so danes n. pr. Jesenice. Pomislite, kako bi občutili, če bi tudi ta kraj zadela slična usoda, kol je Leše. Včeraj še ves v polnem razmahu življenja, danes pa mrtev!

Taka je usoda najstarejšega slovenskega rudnika. Dal Bog, da bi ne bila taka usoda tudi drugih slovenskih rudnikov!

„Ljubljanski škandal“ pred banskim svetom

Ljubljana, 21. februarja.

Na včerajšnjem zasedanju banskega sveta je bil predpoldne na pretresu še proračun tehničnega oddelka. Govorili so številni banski svetniki o vseh perečih vprašanjih, ki se tičejo tega proračunskega oddelka. Posebno pozornost je vzbudil govor člana banskega sveta Ivana Avseneka (zaštopnik mesta Ljubljana), ki je na primeru prodaje Auerspergovih hiš nazorno pokazal, kako se z javnim denarjem ne sme gospodariti. Na njegova izvajanja je dal pojasnilo ban dr. Natlačen, ki je istolako povdaril, da mu je nerazumljivo, zakaj je banska uprava palačo prodala in to vprav v času, ko ima nešteto svojih uradov strpanih v tesnih prostorih. Ugotovil pa je banski svet: pogodba o prodaji palače je bila sklenjena, ko je bil ban dr. Drago Marušič, pogodba je bila podpisana, ko je bil ban dr. Dinko Puc.

Dr. Breclj o bolnišnici kot zdravnik

Popoldne se je nadaljevalo zasedanje ob pol petih. Na dnevnem redu je bila razprava o proračunu oddelka za socialno politiko in narodno zdravje. Tozadevno poročilo je podal načelnik oddelka dr. Majer. Za njim pa je kot prvi govoril banski svetnik dr. Breclj, ki je v svojem obširnem govoru podal pregledno sliko o stanju in poslovanju slovenskih zdravstvenih zavodov.

Novost, ki smo jo slišali v dr. Brecljevem govoru, je ideja, naj se ustanove po vseh večjih bolnišnicah dispanzerji za alkoholike. V tem oziru je dr. Breclj predložil posebno resolucijo.

V Ljubljani imamo škandal, ki se mu pravi ljubljanska bolnišnica. Ustanovil se je poseben akcijski odbor, ki naj bi za ta škandal zainteresiral vse pristojne oblasti in javnost. V tem odboru sta nezasedeni še dve mesti. Eno je rezervirano za zastopnika banske uprave, drugo za zastopnika mestne občine.

Mnogo sem se razgovarjal z ljudmi, ki to stvar resno presoja in sem prišel do sledečih ugotovitev:

Ljubljanska bolnišnica, ki je bila zgrajena v letih 1894—95 in ki je začela poslovali leta 1896, še ni tako stara, da bi jo morali že opustiti. Gospodje, to je napačno stališče, če se pravi o bolnišnici, da je zanič. Jaz jo poznam in pravim: dobra je. Dve lastnosti pa ima, ki jo spravljata v obupen položaj:

1. preveč je natrpana in

2. premalo je podpirana.

Druga je ni nič ne manjka. Samo preveč ljudi je notri, to je dvakrat ali trikrat preveč, kakor bi jih smelo biti, in denarija ima premalo. Sredstev nima, da bi ljudi, ki se tja zatekajo, posteno oskrbovala. Tu pa je, gospodje, zopet vmes državna uprava. Ko smo prevzemali od države samoupravne posle, te bolnišnice sploh nismo hoteli prevzeti, ker je bila prezadolžena. Zadolžila pa se je kljub temu, da je država prevzela brez dolgov in še celo s prihranki.

Da pa hoste malo razumeli, kako je mogoče, da so v bolnišnici tako obupne razmere, vam povem samo tale primer: Kaj bi bilo s kmetijo, ki menja gospodarja vsako drugo ali tretje leto. Tudi če bi bili vsi gospodarji dobri, bi morala kmetija propadati. Če ima kmetija v 15 letih pet gospodarjev, mora propasti. In tako je tudi z našo bolnišnico.

Grozoten birokratizem

Kaj zahtevajo v bolnišnici od ljudi, ki so tam nameščeni, je nekaj neverjetnega: Zdravnik, ki bi se moral brigati samo za bolnike, je tam prav za prav pisar. Ko opravi operacijo in ko bi se moral naprej brigati za bolnika, mora iti v pisarno in napraviti cel zapisnik, koliko je porabil obvez, koliko so te obveze vredne, koliko je vredna injekcija, koliko so vredne stvari, s katerimi je zakrpal pacientu rano itd. To je grozoten birokratizem, ki nima primere!

Bolnišnica v procentih

Državna splošna bolnišnica v Beogradu dobiva dotacije 65%. To pomeni, da dobi ta bolnišnica 65% vseh stroškov, ki jih ima, od države. Bolnišnici v Sarajevu plačuje država 77%, celinski bolnišnici 65%, v Novem Sadu 52%, v Nišu 63%, v Skoplju 62%, ljubljanski bolnišnici pa — reči in piši: tri in dvajset procentov!

Nato navaja govornik še primere dotacij umobolnic in dokazuje, da je prišla ljubljanska bolnišnica tako daleč, da ji noben mesar ne zaupa niti kilograma mesa in noben lekarnar krpe.

Ljubljana ni storila dolžnosti

»Reči pa moram — je nadaljeval dr. Breclj — da vsemu ni kriva sama država. Tudi mesto Ljubljana ni storilo tukaj svoje dolžnosti. Ker je mesto dolžno prispevati občin 600.000 na leto, se hoče temu odtegniti s tem, da napravi za silo svojo bolnišnico. To naj naredi, če hoče, toda neko zakonito dolžnost mora izvršiti: postaviti mora bolnišnico za infekcijske bolezni. V zakonu je točno določen tudi obseg bolnišnice: za vsakih 10.000 ljudi mora biti 10 postelj. Za Ljubljano pride torej v poštev bolnišnica z 80 posteljami.

Mislím, da je treba, da banska uprava pristane na obično, da to bolnišnico postavi, sama banska uprava naj pa akcijo tudi podpre. Naj postavi mesto z banovinsko pomočjo bolnišnico za vse kužne bolezni (razven veneričnih in tuberkuloznih) z 120 do 150 posteljami, tako da bi ta bolnišnica lahko sprejemala tudi bolnike od drugod. Če se to napravi, bo sedanja bolnišnica znatno razbremenjena.

Skrajno je potreben poseben oddelek tudi za zdravljenje tuberkuloze. Če bi imeli paviljon za zdravljenje vseh vrst tuberkuloze, bi bila bolnišnica v mnogem razbremenjena.

Najbolj so napolnjeni oddelki za operacije. Zato naj se napravi posebna bolnišnica za nezgode in ortopedsko zdravljenje, kakor je to v drugih večjih mestih že urejeno. Če se to napravi, bo bolnišnica razbremenjena že prej, preden pride v upravljanje banske uprave. To bolnišnico za nezgode in ortopedsko zdravljenje, naj banska uprava ustanovi s pomočjo socialnih in zavarovalnih ustanov.

Ko so bili pri platnu Pucelj, Novak in Marušič...

»Ko sem že pojasnil, v kako obupnem stanju je slovenska saniteta, si oglejmo še malo bližje, kdo je v času, ko se za slovensko saniteto ni nič storilo, vodil usodo našega zdravstva. Na žalost moramo ugotoviti, da so v tem času, ko se je za naše slovenske zdravstvene ustanove tako malo naredilo, vodili krmilo pri vrhovni državni sani-

etni upravi, prav trije slovenski ministri. Bili so to:

1. Ivan Pucelj, ki je prevzel ta resor 5. jan. 1932 in je ministroval do 18. aprila 1934, torej nad 2 leti.

2. Za njim je prevzel te posle dr. Fran Novak, ki je ministroval v tem resorju od 18. aprila do 20. decembra 1934, torej 8 mesecev in.

3. za njim je ministroval v ministrstvu za socialno politiko in narodno zdravje dr. Drago Marušič, ki je imel ta resor ravno šest mesecev.

Skoraj štiri leta je imela Slovenija na tem odločilnem mestu, kjer niso samo škarje, marveč tudi platno, svoje lastne zastopnike. Edino, kar so storili, je bilo to, da so uganjali osebno sanitetno politiko, kakršne se nismo doživeli. Dobro je, da se na to ne pozabimo!

Nato pohvali dr. Breclj zasebno inicijativo in to Trgovsko bolnišnico in podporno društvo (ki je napravilo lasten sanatorij za svoje člane) in Zdravstveno zadrugo v Ponikvah pri Dobropolju (ki je uredila Zdravstveno zadrugo), nakar je dr. Breclj svoj govor zaključil.

Ban dr. Marko Natlačen se je dr. Breclju za njegov govor zahvalil ter dejal, da je dr. Brecljevo poročilo zdrava in koristna kontrola nad poslovanjem VI oddelka, kajti govornik nam je dal na podlagi lastnih izkušenj in opazovanj dober in realen program zdravstvenega resorja, če ne za 15 let, pa vsaj za eno leto. Če bomo to, kar vsebujejo resolucije, v petih letih uresničili, si bomo lahko čestitali in nam bo čestital tudi govornik. S tem pridržkom torej resolucije tudi sprejemam.

Avsenek o bolnišnici kot praktik

Nato je dobil besedo član banskega sveta gosp. Avsenek, ki je kot praktik repliciral na govor dr. Breclja o ljubljanski bolnišnici: med drugim je dejal:

»Če hočemo ta problem pravilno rešiti, moramo razlikovati dve stvari:

1. eksploatacijo objektov kot takih in

2. objekte kot take.

Na lastne noge, pravilna razdelitev bremen!

Predgovornik je to razliko sicer delal, pa premalo poudarjal. Pod eksploatacijo objektov razumemo način, kakor zdravniki in osebe, ki imajo za to priliko in dolžnost, izrabljajo dotično poslopje. Razvoj problema gre v tej smeri, da bi ta problem počasi morala rešiti banovina sama. Dočim ga je dosedaj reševala država, banovina in uprava bolnišnice. Problem te eksploatacije je prehodnega značaja. Mi lahko kričimo, naj Beograd da denar, smo pa vendar le v srcu vsi prepričani, da bomo morali v nekaj letih bolnišnico sami prevzeti. Ne smemo si torej delati iluzij in si prikrižati dejstev. To pa nas sili, da se postavimo na lastne noge. To je obenem tudi prva osnovna ideja.

Druga ideja je princip prispevkov. Pri tem sta dve možnosti: ali kdo prispeva prostovoljno brez ozira na kake druge okolščine, ali pa prispeva le pod pogojem, če tudi kdo drugi kaj prispeva.

Mislím, da je bilo pri nas napačno: namreč pri tem, da je banska uprava (prej pa občinska samouprava) preveč zagazila v dajanje prispevkov, dočim so naši zavodi in institucije premalo pristopili k prispevanju. In če bo enkrat odpovedan prispevek iz Beograda, bo nastal za banovino problem, ali naj sama prevzame vsa bremena na sebe, ali pa jih razdeli na nižje socialne ustanove. In če se zgodi, da prestanejo prispevki čez noč, se bo tudi problem pojavil čez noč. Zato mislim, da je pravilno, če se banska uprava že sedaj bavi s tem problemom in se vpraša: ali bodo finančna sredstva banovine zadostovala, da sama prevzame bremena, ali naj pritise tudi na nižje ustanove. Tragidno je sicer, da so ta bremena tako razdeljena, tragidno je, da ravno zaradi krivične razdelitve bremen pridejo na dan taka vprašanja.

Usebina poročila o angleških interesih v Abesiniji

Rim, 21. februarja. o. Poročilo, ki ga je priobčil včerajšnji »Giornale d'Italia« o delu angleške mednarodne komisije, ki je od januarja 1935 raziskovala vprašanje britanskih interesov v Abesiniji, priločujejo danes kljub angleškemu protestu vsi listi izčrpno. Pobudo za to komisijo je dalo poročilo italijanskega poslanika v Londonu, ki je angleški vladf javil, da sta Francija in Italija sklenili tajen sporazum glede Abesinije.

Osem točk

Dne 6. marca 1935 je angleška vlada imenovala komisijo za proučevanje britanskih interesov v Abesiniji. Komisijo so sestavljali zastopnik zunanjega ministrstva, zastopnik vojnega ministrstva, zastopnik admiralarite, zastopnik letalskega ministrstva, zastopnik za dominijske, Predsedoval ji je sir John Maffey. Dne 18. junija 1935 je ta komisija dala zunanjemu ministrstvu prvo poročilo, ki je razdeljeno v tri dele: Prvi del se nanaša na raziskovanje italijansko-abesinskega vprašanja. Drugi del raziskuje posledice eventualnega italijanskega prodiranja v Abesinijo za Anglijo. Tretje pa natančno ugotavlja, kakšni so italijanski interesi v Abesiniji, ki je obdana okrog in okrog z angleškimi posesti. Poročilo se bavi z vprašanjem, kako bi italijanska monopolizacija nad abesinsko politiko in gospodarstvom vplivala na razvoj teh angleških posestev. Poročilo ugotavlja, da Abesinija ni notranje-politično edina, kar bi prihajalo za Anglijo v poštev, če bi hotela vztrajati pri zahtevi, da mora Abesinija ostati samostojna. Prevladovanje osrednjega abesinskega plemena Amharcev nad ostalimi plemeni predstavlja trajno nevarnost za Abesinijo. Zato poročilo zastopa stališče, da je dobro za angleške interese, če se abesinsko vprašanje uredi s tristranskim pogodbom med Abesinijo, Anglijo in Italijo. Začetek spora med Italijo in Abesinijo je to notranjo razcepjenost abesinske države že poudaril.

Seto dni...

Na podlagi teh dejstev prihaja poročilo do sledečih zaključkov: 1. Da je prav, da Italija prihodnja leta dobi neko nadzorstvo nad Abesinijo,

vse to je tragično, dejstvo pa je, da moramo računati z realnostjo in da moramo vedeti, kako bomo nastopili, ko bo država odpovedala s svojimi prispevki.

Malenkostnost, površnost...

»Drugi problem — je nadaljeval g. Avsenek — so objekti kot taki. O tem smo pri socialnih zavodih mnogo govorili in moram reči nekaj na račun tako zvanih strokovnjakov.

Če pogledamo splošno bolnico s strani investicij, vidimo, da Slovenci pri tem niso pokazali drugega, kakor svojo malenkostnost, svojo površnost in svojo naivnost.

Meni so strokovnjaki povedali, da je bila bolnišnica osnovana z 600 posteljami, da je potem narasla na 800 postelj in da bo danes ali jutri treba računati s prostorom za 1600 postelj. Bistvo tega pa je: da je podana v teh številkah vendarle gotova kontinuiteta v progresiji. Če bi ti strokovnjaki mislili, da mora bolnišnica rasti od desetletja do desetletja po posteljah, morajo računati tudi s sledečim: kaj bodo naredili s problemom bolnišnice, če bo narasla potreba te bolnišnice v 10 letih na 5000 postelj. Moramo se torej vprašati:

1. ali je za tak razvoj sedanji prostor primeren,

2. če ni primeren, kje naj se vzame,

3. če je eden ali drugi prostor primeren, kakšen naj bo sistem: paviljonski ali sistem blokov. Nadalje se mora vedeti, kako se bo ustvaril prehod iz stare v novo bolnišnico.

To so stvari, ki jih tudi laik kapira, pa samo tako daleč, da stavi vprašanje. Če pa potem vprašujejo tisti, ki bi morali odgovarjati (zdravniki, sociologi itd.), pridemo do tega, da moramo ugotoviti žalostno dejstvo, da si vsi v tem niso edini. Eden trdi, naj stoji bolnišnica tam, kjer je danes, drugi bi jo postavil pod Rožnik, tretji zopet drugam, četrti pravi naj bo sistem paviljonski, peti zopet drugače.

Ko smo videli, da si poklicni faktorji niti v teh osnovnih idejah niso edini, smo se začeli spraševati kako je to mogoče. In kaj se je zgodilo: gospodje so stopili skupaj, in ker si niso mogli pomagati, so ustanovili društvo, ki naj to reši. To je slovenska malenkostnost, ki misli, naj društvo ustvari nekaj, česar sami ne morejo, da bi se potem javnost po čutu odločila za eno ali drugo alternativo. Moj predgovornik g. dr. Breclj je dejal, da je to, kar se dela, demagogija. To ni res. Demagogija je samo za one, ki ne vedo kako bi to rešili.

Kako je z denariem

Gospod doktor je dejal, da bi se denar že dobil. Kot praktik pa moram reči, da se denar ne da dobiti, dokler se ta osnovna vprašanja ne rešijo. Danes niti kak denarni, niti socialni zavod ne more iti v investicije, ki bi v letih narasle tudi na 60 milijonov dinarjev, dokler ne ve, če so osnove enkrat za vselej vsaj za nekaj desetletij rešene. Zastoj bodo trkali na vsaka vrata vsi, dokler ti problemi ne bodo rešeni, ker jim do tedaj nihče ne bo zaupal. Kljub vsej tej kritiki, o kateri smatram, da je samo v interesu stvari same, človek ne zgubi upanja, da bomo vendarle prišli do pravilne rešitve tega vprašanja.

Pri tem nastane še drugo vprašanje: kdo naj denar prevzame. Mislím, da ni pametno, če bi to breme hotela prevzeti banovina sama na sebe. Vidim namreč, da je banovinski proračun tako zasnovan, da ne bo mogel rasti tako rapido, da bi bil kos takim dolgoročnim investicijam. Mislím, da je v tem boljši princip konzorcija, v katerem morajo biti zastopana vsa večja mesta in tudi vsi socialni zavodi. Samo tak krepak konzorcij, ki bo imel jasno začrtno pot in bo vedel, kaj hoče, bo lahko kaj delal, ker je edino pri njem dana možnost zavarovanja.

S tem je bila debata o ljubljanski bolnišnici za včeraj zaključena. Oba govornika sta problem tega ljubljanskega škandala razsvetlila s svoje strani. Brez dvoma sta obe mnenji dober prispevek k končni rešitvi tega perečega vprašanja.

Govoril je nato še dr. Josip Leskovar o potrebah mariborske bolnišnice, nakar je ban dr. Natlačen nekaj pred deveto uro zasedanje zaključil. Danes se debata o proračunu oddelka za socialno skrbstvo in narodno zdravje nadaljuje.

Seia finančnega odbora

Beograd, 21. febr. Radi obstrukcije opozicijskih poslancev je skupščina za nekaj dni prekinila svoje redno zasedanje. Zboruje pa skupščinski finančni odbor, ki obravnava podrobno predloga proračuna za novo proračunsko leto. Včeraj je bil v tem odboru na programu proračunski predlog za vrhovno državno upravo. V tem okviru je odbor obravnaval proračune predsedstva vlade, centralnega presbira, glavne kontrole, državne sveta ter pokojnine in invalidnine. Opozicija, ki ima v tem odboru večino, je zahtevala pri vsaki postavki znižanje, čeprav ve, da te postavke komaj odgovarjajo potrebam za redno funkcioniranje državne uprave. Člani kluba vladne večine, ki so odborniki tega oddelka, ne pristojajo sejam finančnega odbora, ker vztrajajo na stališču, da finančni odbor ne more sklepati o podrobnostih proračuna, ko je istega v celoti v načelu odklonil. Sejam pristojuje le finančni minister Letica, ki daje pojasnila o posameznih postavkah. Končno je finančni odbor sprejel v celoti proračunske predloge za glavno kontrolo, državni svet in za pokojnine, znižal pa je postavke za skupščino, senat in centralni presbiri. Prihodnja seja se vrši danes. Kakor znano, bo finančni odbor že jutri zaključil svoje delo, ker je narodna skupščina sprejela predlog vlade, s katerim je bil stavljen predlog finančnemu odboru rok treh dni za podrobno proučevanje proračuna.

Aeroklub polaga račun

Snoči je imel v Zvezdi občni zbor Aeroklub »Nasa krila«. Ta občni zbor je pokazal, da je ljubljanski odbor menda najdelavnejši in najnaprednejši, da pa ga osrednja uprava v Beogradu precej omalovažuje. Občni zbor je vodil predsednik Rado Hribar. Najprej sta bili odposlani vdanostni brzojavki Nj. Vel. kralju Petru II. in knezu-amestniku Pavlu, pozdravna brzojavka pa generalu Nediću. Tajniško poročilo je podal tajnik inž. Bloudek. Iz poročila se vidi, kako je delovanje kluba bilo vsestransko. Notranje delovanje društva je bilo dokaj neopazeno, tembolj pa so bili vidni uspehi.

Radi nerazumevanja Osrednje uprave pa je delo v ljubljanskem odboru popolnoma zastalo. Osrednja uprava dolguje odboru 85.000 dinarjev, katerega zneska klub ušteje nešteti prošnji in intervencijam noče izplačati. Ker se je društvo radi tega moralo zadolžiti za okrog 30.000 din in ker mu upniki groze že s tožbami, je nadaljnji obstoj ljubljanskega Aerokluba prav resno ogrožen. Na razmere v Aeroklubu se bomo ob priliki še povrnil.

Brat obstrelil brata

Tukaj je prišlo do dogodka, ki je vzbudil splošno zanimanje, obenem pa tudi sožalje a prizadetimi. Ni se ugotovljeno, ali je bila nesreča povzročena iz malomarnosti ali po naključju. Svar oblasti bo, da to ugotovi. Ve se le, da je 38letnega delavca Suhadolnika Antona, ki stanuje v Mostah, Zvezna ulica 8, ustrelil v pleča njegov brat, Hudo ranjenega Suhadolnika so morali prepeljati v bolnišnico, kjer se zdravniki trudijo, da mu rešijo življenje.

Toča sredi zime

Vremenskega dogodka, kakor je bil včeraj popoldne, ne pomnijo najstarejši ljudje: Ko nihče ni slutil, se je vsula z jasnega neba kakor lešniki debela toča, ki jo je najprej naznanilo grmenje. Pogled na to vremensko prikazen je bil edinstven: na gosto je naletavala toča, sonce je obsevalo razkrite planine, čez nebo pa je bila razprta dvojna mavrica, ki je dala vsemu prizoru posebno slikovitost. Posebnost pri vsem tem pa je bilo to, da je toča padala sredi zime. Ima pa ta stvar tudi svojo dobro stran, ker toča ni mogla napraviti nobene škode.

1700 vrat, 1000 telefonov

1700 vrat, 1000 telefonov premore nova palača v Zenevi, kjer zboruje »Zveza narodov«. Ta zborovalnica je opremljena s takimi udobnostmi in s takimi modernimi napravami in s takim razkošjem, da presega vsi domišljijo. Palača ima 1700 vrat; nekatera med njimi so iz poliranega jekla. Države, ki so zaveznice Zveze narodov, imajo svoje prostornine, ki druga druga skuša v opremi prekositi. Glavna dvorana za skupščino je 40 m dolga in prav toliko široka; prostora ima za 200 sedežev. V palači je montiranih 21 električnih dvigal, 1000 telefonskih aparatov. Za napeljavo je bilo treba 240 km žice. Samo ventilacija s posebnimi stroji je stala 1 milijon švicarskih frankov.

Kdo neki vse to plačuje in vzdržuje? Kaj vračuješ? Zveza narodov ima bogato blagajno. Lanski proračun je bil sestavljen s vsoto 2 milijonov angleških funtov, v našem denarju okroglo 450 milijonov Din. ali blizu pol milijarde. Donosi posameznih držav niso zmerno proračunani.

Ko bi le Zveza narodov bila res kuhinja miru! Ko bi le pri raznih ukrepih ali zaporah ne bile udarjene samo posamezne države! Pa saj govorimo, da je naša država dobila od Anglije tri milijarde odškodnine za zaporo zaradi abesinsko-italijanske vojne. Slavnostni govornik na papeževi proslavi v Unioni je rekel: »V Zenevi smo si ustvarili Zvezo narodov, ki naj bi dajala vsem narodom brez razlike pravico, pa ji nismo znali dati pravega temelja, ker nismo našli v njej mesta za Kristusa. Danes so državnikom vse bliže frama-sonsko-boljševiške fraze o kolektivni varnosti, o ravnotežju med narodi.«

Vremenska poročila

Bistriča—Boh. jezero: +3, pooblačilo se je, mirno, snega v dolini ni.

Planina Kraju: —3, malo oblačno, severni veter, 280 cm srenja, smuka dobra.

Bled jezero: +3, oblačno.

Pokljuka: —3, jasno, mirno, 100 cm srenja, smuka dobra.

Pusti rovt nad Jesenicami: —4, deloma oblačno, brez vetra, 130 cm snega, sneg srez, smuka prav dobra.

Kranjska gora—Rateče—Planica: —1, jasno, 10 cm snega.

Planica—Dom Ilirije: —1, malo oblačno, južni veter, 56 cm srenja, sneg južen, drastiše in skakalnica uporabna.

Vrsič—Krnica—Tamar: 60 cm srenja.

Riba na Menini planini: +2, sneg južen, smuka dobra.

Pohorje: Mariborska koča—Pohorski dom: —3, zelo oblačno, mirno, snega ni.

Seniorjev dom: —2, zelo oblačno, mirno, 80 cm srenja, smuka ugodna.

Peca: —2, mirno, 125 cm južnega snega, smuka ugodna.

Habsburžani po vojni

Nekdanji avstro-ogrski vrhovni poveljnik nadvojvoda Frederik je sicer izgubil po prevratu dve tretjini zemljišč v Šleziji in Banatu, a je kljub temu prvi bogataš med vsemi sorodniki. Stanuje v Budimpešti. Morebiti bo še pomagalo premoženje njegovemu sinu do ogrskega prestola. Tudi nekdanji vojni maršal nadvojvoda Evgen na Dunaju je rešil svoje redne dohodke. Izmed otrok nekdanjega poveljnika avstro-ogrskega topništva nadvojvoda Leopolda Salvatorja je na dobrem samo 35 let stari Anton, soprog romunske princesinje Ileana; slejkoprej se zanima za letalstvo in ima svoj dvokrovnik. A njegov brat Leopold pričenja dolgo vrsto nekdanjih nadvojvod, ki so ostali brez sredstev in morajo zdaj delati za vsakdanji kruh. Leopold je poskušal prodajati žito in imel skladišče na Dunaju, a je zašel v plačilne težkoče. Poskušal je potem srečo v Hollywoodu, a ni bil za zvezdnika. Zdaj je prevajalec pri nekem pariškem gledališču. Slično usodo je doživel njegov istoimenski bratranec, ki je zavrgel svoje naslove in se piše samo Wölfling. Bil je filmski igralec, potem je imel majhno špecerijo in zdaj biva v Berlinu, kjer po-

učuje tuje jezike. Nadvojvoda Maksimilijan, edini brat zadnjega cesarja Karla, je uradnik pri neki londonski zavarovalnici. Sinovi nadvojvode Franca Huberta so postali kmetovalci: obdelujejo po materi podedovano avstrijsko posestvo. Isto opravilo ima nadvojvoda Peter Ferdinand, lastnik farme v Švici. Njegov brat Henrik Ferdinand ima slikarsko šolo v Salzburgu. Ima štiri otroke. Najstarejši sin gospodari na majhni kmetiji, mlajši hodi še v šolo, dve hčerki sta uslužbenki Zveze za tujski promet ter strežeta poleti v nekem hotelu. Trije sinovi nadvojvode Karla Stefana se nahajajo v Galiciji kot častniki poljske vojske. Njih brat nadvojvoda Viljem je zaprt na Francoskem. Med vojno je bil pretendent na prestol Ukrajine s priimkom »Vasil Višivani«, po noši okrašen z ukrajinskimi vezinami, na katero se je navadil. Po prevratu je zapustil Berlin, ker je motila njegova kandidatura Hitlerjevo delo med ukrajinsko emigracijo. Poskušal je nadaljevati svojo politiko na Francoskem in žalostno končal, ker je zašel v prepovedane posle.

Rokoborbe so najbolj popularen šport na Japonskem. Po sliki sodeč so to »borbe mesa«

Olje kali vodo

Nič nima danes v mednarodnem gospodarskem in političnem življenju tolikšnega pomena kakor petrolej. Kdor ima petrolej, ima oblast. Borba za petrolej je prodrla v vse kote zemeljskega površja in predstavlja neprestano nevarnost za svetovni mir. Olje in prepričanje, da se je od davne Stara legenda pripoveduje, da se je neki kralj vozil s štirimi strežniki po morju. Spotoma so zadel z ladjo na ogromno tekočo gmoto, ki je silno prijetno dišala. Dvorjane so se seveda takoj okoristile z ugodno priložnostjo ter se šle kopat v olje. V prijetni kopeli so se tako dolgo zamudile, da se je kralj razjezil nanje in jih dal obglaviti. Za to njegovo krutost so ga morske vile kaznovale s tem, da so dale olju zoprnjo vonjavo.

Babilonski ognjeni stebri, ki so jih častili Ormuzdovi verniki, nedvomno niso bili nič drugega kot nafta, ki je izvirala iz petrolejskih ležišč in so jo svečeniki ob svojih slovesnostih prižigali. Tudi stari Kitajci so že poznali petrolej, takisto prvotni Indijanci v Severni Ameriki. V svetem pismu se olje nad dvestokrat omenja.

Petrolej

Prava petrolejska doba pa se je začela šele pred dobrimi sedemdesetimi leti. Ko je leta 1859 polkovnik Drake zavrtal v pennsylvanskem okraju Titusvillu prve petrolejske rove, je imel na trgu odjemalce samo en proizvod iz petroleja — kerosin ali svetiljno olje. To olje je bilo tekočino s tekočim gorivom, ki so ga z destiliranjem pridobivali iz premoga in iz kitove masti. Svetiljke s kitovim oljem so se kmalu umaknile petroleju.

V teh časih je bil gasolin ali bencin še stranski proizvod, ki ni mogel najti trga in so ga kot ničvredno stvar zametavali. Toda ravno v času,

ko sta plinska in električna razsvetljava začela ogrožati prihodnost petrolejske industrije, so prišli v rabo kurilni motorji, in bencin je postal pomemben činitelj. Z razvojem industrije in spreminjanjem tržnih razmer so se spreminjali tudi načini petrolejske kurjave. Pridobivanje bencina s prvotno in počasno destilacijo se je umaknilo novemu načinu z zračnim pritiskom, ki mu Angleži pravijo »cracking«.

Popoln preokret je povzročil petrolej v morskem plovbi. Stari »Oil maniac« britanski admiral Fisher se je baje prvi domislil, da bi bil petrolej izborna gonilna sredstva za ladje. Za svetovne vojne je začelo pet in štirideset odstotkov angleških brodov obratovati na petrolejski pogon in danes so vse mornarice na svetu odvisne od petroleja.

Nenavadni vojaški in gospodarski pomen petroleja zahteva točno kontrolo njegove proizvodnje. Največ, in sicer 85 odstotkov svetovne petrolejske proizvodnje pripada Združenim državam, ostali del proizvajata Nizozemska in sovjetska Rusija. Samo trije odstotki svetovne proizvodnje so izven kontrole teh treh petrolejskih sil.

In bodočnost?

Ze dvajset let sem napovedujejo večaki usahnitev petrolejskih vrelcev v Združenih državah. Nova, zelo bogata najdišča v perzijskem Iranu, na otoku Borneo, v Nizozemskih Indijah in sovjetski Rusiji, zlasti na Kavkazu in Sahalinu, pa dajejo poročila, da bo petrolej vršil svojo nalogo tudi še potem, ko bodo ameriški vrelci usahnil. Aziji, predvsem Iraku in Bližnjemu Vzhodu posvečajo petrolejski mogoteli zadnji čas največ pozornosti. Mezopotamski petrolej je igral veliko vlogo že v svetovni vojni in danes imamo v Iraku številne

velekapitalistične družbe, angleške, nizozemske, ameriške in francoske, ki se pehajo za osvojitve te velesile. Edino Nemčija ni odvisna od naravnega petroleja in si v zadovoljivi meri pomaga s pridobivanjem petroleja iz premoga in vodik.

Japonska je sprito svojih ogromnih potreb vezana na uvoz iz Nizozemskih Indij, Združenih držav in sovjetske Rusije, kajti njena domača najdišča in vrelci v mandžukijem Fušunu so nezadostna. Razen teh dobaviteljev dela Japonska s polno paro tudi na Sahalinu, kjer ima po rusko-japonski pogodbi iz leta 1925 45 letno pravico vrtanja.

Kako dolgo bo današnje stanje trajalo? Združene države, Velika Britanija in sovjetska Rusija so zdaj absolutni gospodarji te svetovne velesile, za katero se, kakor kažejo zadnji afriški dogodki, potegujejo tudi že drugi narodi, ki skušajo s petrolejem kaliti vodo vdane trpnosti in mirnega sožitja. Borba za petrolej je dala tudi svoje junake, kakršna sta polkovnik Lawrence in Gertruda Bell. Kdo ve, ali niso zadnja trenja ob Rdečem morju, v Sredozemlju in na sibirski meji predhodniki velikega petrolejskega požara, ki bi mogel imeti za ves svet usodne posledice.

Olimpijska kolajna, darilo za zmagaivca.

„Aida“ in Abesinija

Verdijeva opera »Aida« je doživela krstno predstavo v Kairu v zvezi s svečano otvoritvijo Sueskega kanala o božiču leta 1871 v posebno zgodovinskem trenutku. Takratni khediv Izmail-paša je hotel porabiti velike dohodke, ki mu jih je naklonil kanal, za obnovo nekdanje slave starega Egipta. Naročil je svojemu dvorskemu historiografu libreto o zmagovalnih faraonih, ki so podvrgli Abesinijo, in plačal Verdiju 150 tisoč frankov za godbo na to besedilo. Sijajna predstava z udeležbo najboljših mednarodnih pevcev je doživela velikanski uspeh. Veliki žrec Ramphus, ki je pel na odru o črnih pred Tebami in klical vojskovodji Radamesu: »Prinesi nam zmago!« je navdušil poslušalce. Nekoliko dni pozneje je napovedal Egipt vojni negušu Janezu. Spomin na te pozabljene dogodke je posebno zanimiv v času sedanje abesinske vojne. Ker ni bilo takrat nobenega Društva narodov, je naprosil neguš za pomoč Francijo in Anglijo. Francoski prezident sploh ni odgovoril na pisno. Londonsko zunanje ministrstvo je spo-

ročilo, da je »samo začasno« zasedel Egipt abesinske obmejne kraje, ker so mu postali nadležni neki kočevalski rodovi. Evropa se je malo zanimala za Abesinijo. Khediv je poročal o sijajnih zmagah. A kmalu po Novem letu je nepričakovano razkril »Times«, da so v resnici uničili Abesinci egiptsko vojsko. Poslali so v Kairo samo nekaj pohablencev s pismom: »Tu imaš tvoje vojake, o, Izmail. Pošlji jih več, če boš rabil še skopljence za tvoj harem!« Khediv je sklenil maščevanje, pripravil novo vojsko in jo zaupal vodstvu svojega sina Hasan-paše, ki se je učil na berlinski vojni akademiji. A tudi Hasan z drugimi poveljniki vred je moral pol leta pozneje s kamnom na vratu poljubiti negušovo nogo. Ostal je živ, ker je plačal khediv in milijoni frankov odkupnine. A povrnil se je domov skopjen in z namenjen križa na desni roki. Neguš mu je velel vžgati ta križ z razbeljenim železom in mu rekel za slovo: »Glej, o, častilec zopnega Mohameda, nosil boš do konca življenja ta spomin na kristjanskega vladarja!«

Slonovo maščevanje

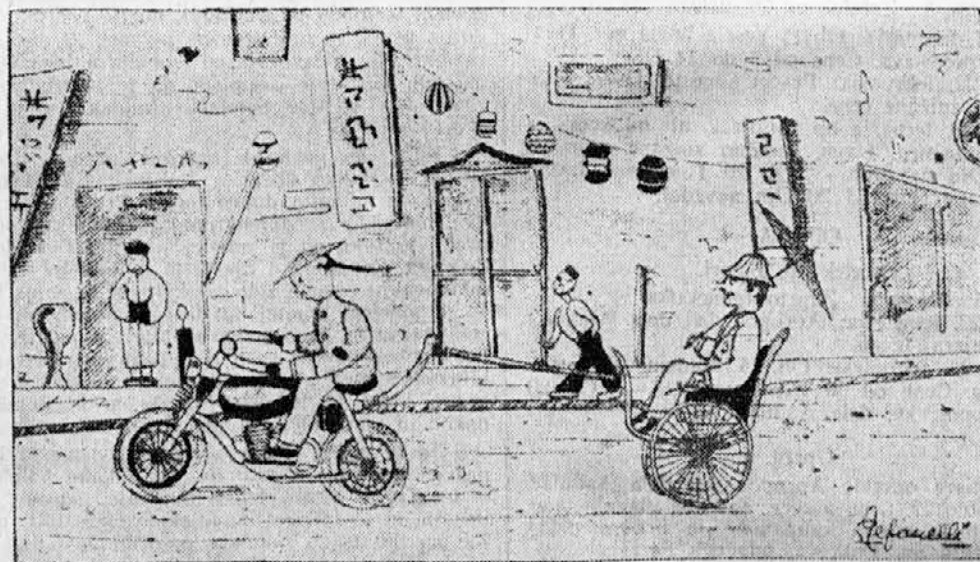
Slon Cadix, ljubljeneec londonskega občinstva, je stopil po zaključku težke vaje kakor navadno pred prvo vrsto sedežev, da bi pobral namenjene mu sladkarije in zemlje. Neki bedasti obiskovalec je izrabil njegovo zaupljivost in mu zataknil debelo iglo v konec trobca. Cadix se ni dal motiti kljub bolečini. Vestno je opravil svoj spored, se vljudo priklonil navdušenemu občinstvu in danes so potem nepričakovano stopil k zlobnežu. Zagrabil

ga je, dvignil v zrak in na vso moč tresel sredi odra. Potem se je zopet priklonil in dostojanstveno odšel. Ponesrečenec si je polomil rebra in bo moral ležati več mesecev v bolnišnici. Pošteno je priznal, da je sam kriv, ker je dražil slona. Policija je ugotovila, da so morali Cadixu za kulisami zalpiti rano, ker je krvavel. Zato ni smatrala za potrebno ločiti lastnika cirkusa zaradi prestopka zoper javno varnost.

Vestna vdova

Neki perzijski trgovec je zabodel pred meseci v Teheranu indijskega krošnjara, britanskega podanika. Angleška vlada je zahtevala zadoščenje. Prejela je uradne izraze sožalja in 3 tisoč funtov

sterlingov odškodnine. Zunanje ministrstvo je takoj nakazalo denar vdovi umorjenega. Zdaj je nepričakovano prejelo od vdove zahvalo in en tisoč funtov »za trud«. V priloženem pismu je stalo, da »res ni bil njen mož vreden več kakor 2 tisoč funtov.«

Orient se modernizira. Kuli: »Kdo bo danda nes še vozil rikšo, treba se je motorizirati...«

Mrtvi in dva živa

Če odondod, kjer si, lahko gledaš na svoje drage, potem bo to nočjo težko, je mislil. Zelel si boš, da bi mogel biti še vedno med nami, med tvojimi. Saj si imel tudi ženo in otroke, ki odkritosrčno čutita, kar sta v mrtvaškem oznanilu o tebi napisala. Ah, saj sta čutila še mnogo več. Toda zdaj je končano. Arne. Nikoli jih ne boš mogel potolažiti. Nikdar jim ne boš mogel pomagati. Ostati boš moral, kjer si, čeravno bosta jokala in iz svoje stiske klicala k tebi. O, to bosta že drevi! Kdove, morda ju boš slišal, morda ju boš videl. Toda ostati boš moral, kjer si!

Zavrtelo se mu je od te misli, občutil je, da je zapuščen. Tako neizrečeno daleč je do neba. In življenje na zemlji je težko in slabo.

Toda vseeno hočemo prav vsi živeti, je pomislil. Jaz hočem živeti, pa tudi on je hotel.

Ko je prišel domov, ga je Helena molče pozdravila. Zazdelo se mu je, da je nek strah v zraku. Nekaj je začutil, pa sam ni vedel kaj. Hodil je okrog in se ni mogel rešiti svoje mučnosti.

Ko so sedli k večerji, je vprašal malo razočaran: »Kaj nimaš nočjo česa boljšega, saj je vendar sobota večer? Močno sem lačen.«

Obotavljala se je. »Ah, pozabila sem.« In je poskusila, da bi ga pogledala ravnodušno. Toda ni se ji posrečilo. Pogled ji je zdrsnil po strani in obstal na krožniku.

Tedaj je zapazil, kako je naenkrat pobledele. »Sicer pa, pozabila ravno nisem,« je rekla počasi in s težavo. »Mislila sem-le, da ni tako potrebno, kakor vse drugo.«

Nenavadno tesno in nedoločno čuvstvo ga je prevzelo. »Kakor vse drugo? — Kaj misliš s tem?«

Se vedno je strmela v svoj krožnik. »Ah nič. Ni vredno besede.«

In je začela jesti na neki čudovito mehaničen način, kakor da bi si s tem pomagala preko nečesa.

Tedaj mu je postalo jasno, da je nekaj slišala. Postal je rdeč ko kri in jo je gledal negibno, ona pa še vedno ni dvignila pogleda. Globoko razočaranje ga je začelo težiti.

Neka ročica ga je potegnila. »No, očka, saj nič ne ješ.«

Zbral se je. Zdaj je Helena dvignila svoj obraz, oba sta se premerila. Kakor da bi drug v drugem hotela izmeriti globino reza. Ali samo za trenutek, nato sta njuna pogleda zopet zdrsnila drug ob drugem.

Sinček se je smejal veselo. »Kako sta oba smešna,« je dejal. »Jejta vendar.«

Silila sta se, otroku na voljo. Tudi par besedi sta spregovorila na silo. V vsakdanjih stvareh, nervozno, z dolgimi pavzami. V ozadju pa je ščemelo eno ter isto ter ves čas v njiju nabijalo.

Ko so vstali od mize, je Berger vzel sina k sebi na divan. Sedela sta in klepetala, prijetno mu je bilo, ko je čutil bližino živega človeka. Dvakrat prijetno, ker je to bil človek petih let, zaupljiv in poln odkritosrčne ljubezni. Otrok, ki je vedel in razumel le najpriprostejše življenjske stvari.

Mati si je dala zunaj v kuhinji opravka s pomivanjem. Ob devetih je prišla v izbo po fanta, da bi mu pred spanjem pomagala pri sobotnem kopanju.

Sinček je dobro vedel, da nekaj ni v redu. Videl je to na neki materini odsekaniosti, pa tudi na očetovi prijaznosti, ko sta se pogovarjala na divanu. Pogledal je

mater z lepim, proseče žalostnim pogledom. »Saj se vendar lahko sam kopljem,« je dejal, »ostani pri očku in bodi dobra z njim.«

Resna, vendar ne stroga, ga je brez odgovora vzela s seboj, vdano in pokorno ji je sledil.

Berger si je prižgal pipico in hodil nervozno skozi obe izbi ter čakal, da bosta onadva opravila. Slutil je, da bo prišlo še nekaj; bilo mu je mučno čakati nanj.

Najprej je prišel malček, da bi voščil lahko noč, potem pa, da bi ga očka ponesel v posteljo. To je bilo vedno nekaj posebnega, eden od velikih trenutkov v življenju dneva. Tudi nočjo je bilo tako, očka je bil vesel in živahen kakor vedno.

Zatem se je Berger začel znova sprehajati po izbah. Ko se je Helena kmalu nato vrnila in sedla k svojemu ročnemu delu, je vedel, da bo zdajci prišlo. Vendar je trajalo še dolgo časa, preden je tuptam kaj rekla. Zopet je sedel ter se z dlanmi na tilniku naslonil na zid in jo od strani gledal. Njej pa, kakor da ni nič, bila je kakor sicer. Morda nazadnje res nič ni, morda je bila le slabe volje, ali pa si je v sebi še opomogla.

Tudi njemu ni bilo nič videti. Še vedno je sedel in jo gledal. Naenkrat se je stresel. Vzdignila je glavo in ga začela gledati, zdaj je vedel, da je vendarle nekaj. Da se z nečim vojskuje.

Hipna bledica je spreletela njeno lice. Okrog njenih oči so sedle temne sence, kakor od strahu. In že je vprašala, kar brez prehoda: »Si bral časnike?«

Ostal je navidez miren in zadržan: »Sem. Ti tudi?«

»Tudi,« je rekla kratko.

Nato je šivala dalje; ko je nastal molk, se je nervozen dvignil. V tistem trenutku ga je pogledala, zopet se je pokazala bledica s sencami. »O tebi pač nič ne pišejo,« je rekla. »Niti dobro niti slabo.«